

References:

- Chikina E.E. Identification of the national-cultural specificity of phraseological units: modern approaches // Intern. scientific and practical (electronic) magazine "INTER-CULTUR @ L-NET", 2004. - No. 3. – 15
- Fedulenkova T.N. English Phraseology. - Arkhangelsk: Pomor. Gos. Univ., 2000, 132
- Karimova Z. S. «THE PROBLEM OF DETERMINING PHRASEOLOGISM IN MODERN LINGUIST» 2008 p8
- Kazakova T. A. Literary translation. - St. Petersburg: UNION, 2003. – 113
- Kunin A.V. Phraseology course of modern English. - M.: Higher school, 1996 p336
- Kunin A.V. «Phraseology of modern English: the experience of a systematic description.» p250
- Kunin A.V. English phraseology. - M.: Higher school, 1970. - p344
- Litvinov P.P. Phraseology. - M.: Primstroy –M, 2001 p385
- Nazaryan A.G. Phraseology of the modern French language. - M.: Higher school, 1987. – 288
- Science direct Victoria Subbotina* Challenges of translating phraseological units Akdeniz Language Studies Conference 2012
- Science direct GlobELT Natalia Zerkina English phraseology in teaching: Interrelation of theory and practice An International Conference on Teaching and Learning English as an Additional Language, Antalya - Turkey
- Smirnitsky A.I. Lexicology of the English language. - M., 1998. 850
- Shadrin N.L. Translation of phraseological units and comparative style. Saratov: Publishing House of the Saratov University, 1991. - 220
- Shoyimkulova M.S “THE ROLE AND SIGNIFICANCE OF PHRASEOLOGY IN LINGUISTICS” 2018 35 retrieved 10.03.20
- Shukurova F. Kh. Semantic classification of phraseological units IV Intern. Scientific conf. (Moscow, June 2016). - M.: Buki-Vedi, 2016 p109

УДК 94.054

ӘЛ-ФАРАБИДІҢ ШЫҒАРМАЛАРЫНДАҒЫ РУХАНИ, ІЗГІЛІК ТУРАЛЫ ОЙЛАР

Әбілқайр Әсем Асқарқызы

Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік мемлекеттік университеті

Ғылыми жетекшісі: Жазықова Р.Б.

Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік мемлекеттік университеті

Аннотация. Мақалада заманының ұлы данышпан-ойшылы, ғұлама, ғылымның әр саласынан күні бүгінге дейін өзінің құндылығын жоғалтпаған саралы еңбектер қалдырған Әл-Фарабидің нақыл сөздері, олардың негізгі идеялары, яғни, адамгершілік, ізгілік пен қайырымдылық мәселелері жөніндегі көзқарастары қарастырылған.

Түйінді сөздер: адам, қайырымдылық, ізгілік, тәрбие.

Аннотация. В статье рассмотрены высказывания аль-Фараби, оставленные великим мудрым мыслителем времени не потерявшим своей ценности от разных областей науки до наших дней, основные идеи Аль-Фараби, их взгляды по вопросам нравственности, гуманизма и милосердия.

Ключевые слова: человек, благотворительность, гуманизм, воспитание.

Annotation. The article examines the statements of al-Farabi, left by the great wise thinker of the time who has not lost its value from various fields of science to the present day, the main ideas of al-Farabi, their views on issues of morality, humanism and charity.

Keywords: person, charity, humanism, upbringing.

Көрнекті ғалым, философ, Әбу Наср әл-Фараби 870-те Арыс өзенінің Сырдарияға құятын жерінде орналасқан Фараб қаласында дүниеге келген.

IX-X ғасырларда Фараб қаласы ірі саяси, мәдени және сауда орталығы, ортағасырлық Еуропа мен Азияны байланыстыратын Ұлы Жібек жолының керуен жолдарының тораптық пункті болды. Осыған байланысты қала саяхатшылар мен зерттеушілерді тартқан медресе сияқты жеке оқу орындарында болды. Әбу Насрдың ғылыми білімінің негізін Фарабадан алған, онда ол 20 жылға дейін өмір сүрген, онда Отырар кітапханасының философиялық және ғылыми шығармаларымен танысуға мүмкіндік туды.

Ол Бұхараға, Самарқандқа барды, көп жылдар бойы араб халифатының мәдени және саяси орталығы болып табылатын Бағдадта тұрды. Әл-Фараби өмірінің соңғы жылдары Каирде, Алеппо мен Дамаскіде өткізген. Осы қалалардың барлығы Ұлы Жібек Жолында орналасқан, бұл ойшылдың сан қырлы дамуына және олардың 70-ке жуық тіл (түркі, араб, грек, парсы тілдерін жетік меңгерген) мен диалектілерді меңгеруіне ықпал етті [1].

Енді ең алдымен, трансформация дәуірінде адамның рухани-адамгершілік қалыптасу мәселесін ашып, қазір қалай сөйлеуге болады, адамның ішкі дамуы жаһандану және интеграция дәуірінде, оның жаны сыналып, өзгеріске ұшырады, біз ұсынған мәселе өте өткір болды. Әрине, адам-әлемнің бірегей құрылудан екенін мойындау керек. Өзінің ішкі әлемі мен нәрселер әлемін құра отырып, адамдар қоғамдық қатынастарға түседі, олардың өмірі мен қызметіне айқындаушы әсер ететін факторлар. Белгілі бір қатаң бағдарлама тіршілік болса, соны іске асырып отырады да, өзіне белгілі бір дәрежеде еркіндікті, басшылыққа ала отырып, өзге де адамгершілік тыйым салулар мен ұйғарымдарды шығаратындығында. Ол жақсылық пен жамандықты ажыратып, ар-ождан негізінде шешім қабылдай алады.

Адамзат рухани мәдениет әлемін, идеалдар мен құндылықтар әлемін жасайды. Бұл адамзаттың өзіндік іргетасы. Адамзат қоғамы мен тарих барысында дамып келе жатқан антропология, анатомия, әлеуметтану, педагогика, логика, психология және т.б. басқа ғылымдар-әрқайсысы өз тарапынан адамды терең білуге және түсіндіруге тырысады. Көбінесе шығу тегіне қатысты ғылыми теориялар, адамның дамуы мен мәні қайшы емес және олар бір-бірін қашанда толықтыруларында. Осы ғылыми циклдің барлығы адамның синтетикалық суретін бере отырып, оның мәні ұғымын бөліп көрсетеді және бірнеше ондаған жылдар ішінде даму, адамның философиялық ойлары мен сапасының немесе қасиетінің негізінде толық түрде түсіндіріле алмады. Адамның сапалы ерекшелігін, оның бірегейлігін ойлай отырып, табиғаттың бір бөлігі, адам оның заңдылықтарынан тыс шығып, әлемнен, одан да жоғары өзіндік билік құрыуға тағы да қаламады [2].

Адамға бір рет немесе мәңгі берілген «табиғат», сондай – ақ өзгермейтін «мән» сияқты, адамның тарихи өзгертін сипаттамалары адам өз мәні бойынша екі жақты және бір мезгілде екі дүние – табиғат пен қоғам, дене мен рухқа ие бола алатындығы туралы айтады. Алғашқы рет айқын түрде қол жеткізу мәселесі әртүрлі тарихи кезеңдерде Лао-Цзы, Будда, Заратустра, Конфуций, әл-Фараби және ежелгі ойшылдар, олардың барлығы адамға қалай үйреткен өмірдің жоғары мағынасына қалай ие болу керек деген сұрақтарға жауап іздеген болатын. [2]

«Бұл не адам? Оның табиғаты, мәні, мақсаты неде? Адам өмірінің мәні мен құндылығы не нәрсеге тәуелді? Адам өмірінің түбегейлі мәселелері қандай?» Философиялық-антропологиялық ойдың мазмұнын анықтайтын осы және басқа да ұқсас мәселелер бүгінгі күні көптеген ғалымдардың назарында...

Демек, мынадай сұрақ туындайды: рух, рухани қызмет ұғымдары деп не түсіну керек? Рух-бұл «өзін-өзі беру», «өзін-өзі алаңдаушылық», шынайы «трансценденцияға» қабілеттілік. Ең маңызды рухани актілер-саланы ойлайтын актілер этикалық құндылықтары, соның ішінде, әркімнің құндылығы адам, сайып келгенде, ол үшін этикалық императивке сәйкес келетін қызмет қаншалықты ішкі, органикалық болып табылатынына тікелей тәуелді болады. Бұдан басқа, ерекше мән туралы этикалық құндылықтарды олар сөзсіз деп айтады, таным нәтижелерін қолдану өзінің ақтауын талап етеді. Негізінде, антигуманистік мақсат болуы мүмкін, этикалық құндылықтар сөзсіз – олар ақтауды қажет етпейді, олар өздері жоғары ақтаушы инстанция болып табылады.

Әл-Фараби мойындауы ретінде жеке және жалпы адамзаттық этикалық нормалар, оның ойынша, философ ғана емес, кез келген адам да барлық жағымды моральдық қасиеттерді, соның ішінде қайырымдылықты да алуға қабілетті.

«Таза ізгілік-бұл жер бақыты, бақыт тек өзіне ғана емес, айналасындағыларға да...» деп айтқандай, рухани өмірдің тағы бір ерекшелігін атап өту керек. Рухани қабілеттер бізге мүмкіндіктер түрінде беріледі және біздің белсенділігімізсіз тек мүмкіндіктер ғана қалатындығы. Демек, рухани өмірді жүзеге асыру адамның еркінің шешіміне байланысты. Адам өзі шешуі керек, оған рухани өмірдің шыңына көтерілу, немесе тек ыңғайлы, жағымды, пайдалы заттар әлемінде өмір сүру. Әрбір адам өз өмірінің мақсатын таңдайды, өз өмірінің стратегиялық желісін өзі анықтайды. Алайда, бұл шешім еркіндігі кез келген мақсатты таңдау бірдей ақталды. Таңдау ақталған және ақталмаған болуы мүмкін: егер біз неғұрлым құнды емес бағаланбайтын болсақ, онда мұндай шешім ақталмаған болып табылады. Бізде өмірдің аса құнды мақсатын таңдауымыз керек болды. Рухани болмыс неғұрлым құнды бола ма болмыстың басқа тәсілдері ма? Әрине оның басқа нысандар алдында артықшылығы болмыс болып есептелінеді. Көріп отырғанымыздай, біздің проблеманы шешу үшін толықтыру қажет біздің зерттеу аксиологиялық талдау, болмыстың барлық басқа тәсілдерінің алдында рухани өмірдің артықшылығы келесідей қысқаша сипаттауы мүмкін. Тек руханилық құндылығымыз бізді құндылықтар әлеміне енгізуі мүмкін. Құндылықтар әлемінің сипаттамасы бізге «адамның рухани-адамгершілік қалыптасуы» мәселесіне түпкілікті жауап берді. Басқалардың алдында рухани өмірдің артықшылығы болмыс тәсілдерімен болса, бізге жол ашатын құндылықтарға, этикалық құндылықтарға ие өмір сүруге мүмкіндік береді. [2]

Адамның мақсаты-рухани өмір сүру, яғни жоғары құндылықтарға қызмет ету. Бұл мақсатты өзі таңдайды, бірақ ол ар-ожданның «ішкі дауысымен» және дәл осы мағынада анықталады.

Тек мұндай өмір құндылық пен мағынаға ие, тек ол адамның рухани бастамасына сәйкес келеді. Біздің ата-бабаларымыз, салыстырмалы түрде шағын бірлестікке қосылған, өзін индивидуалист ретінде сезінбегенін еске түсіреміз. Оның үстіне, өз қауымдастығының құндылықтары мен әдет-ғұрыптарын белсенді түрде бекіте отырып, олар мемлекеттің белсенді қорғаушысы болуға ұмтылды. Әлеуметтік және экономикалық құрылымдарды қамту кең болған жоқ.

Ерте мемлекеттік құрылымдардағы адамдардың әлеуметтік байланыстарының әлсіздігіне қарамастан, ежелгі ұжымдардың бірлігін анықтайтын күшті және жақын өзара іс-қимыл болды. Осыған байланысты ортағасырлық араб мәдениетінің Шығыс перипатетизмі сияқты ерекше феноменін қарастырайық. Танымның болмысы мен перипатетикалық теориясы туралы неоплатондық ілімнің синтезі ретінде сипаттау. Араб-мұсылман елдері бірінші болып Аристотельдің зерттеуін қабылдап, жалғастырды. Зерттеу және кейінірек оның идеяларын еуропалық мәдениетті, араб-тіл елдері жүзеге асыратын қарқынды сауда байланыстары оларды басқа мәдениетпен

байланыстырды және олардың аумақтарында тек Грецияда ғана емес, ғылыми жетістіктердің таралуына ықпал етті. Сонымен қатар Рим, Үндістан, Қытай елдерінің ең атаулы мәдениеттерін осы, Ұлы Жібек Жолы арқылы таралып біздің күнімізге дейін тамырын жайған. Әрине осы кезде Әл-Фарабидың еңбектерін ескермесек, еншімізде еш нәрсенің болмайтындығы хақ-ау...[2]

Адам, тіпті егер ол көп болмаса да, оның еңбектері өмір сүруді еш тоқтатпайды. Сол еңбектердің кітаптарын оқуы арқылы, басқа адам бола алады. Ақылға қонымды мәннің орнына және экономикалық нәрселерді ғана емес, сәйкесінше бұрын тағдыр адамы деп саналған жаңа адам келеді. Бүгін кейбіреулер тек киімді, жағдайды, тұрғын үйді, отбасын, қаланы, елді ғана емес, сонымен қатар бет, фигура, ең бастысы білім деген нәрсені қашанда теңдікте ұстауды ойлайтындығында...

Әдебиеттер тізімі:

1. <https://e-history.kz/ru/contents/view/2963>

2. Наследие аль-Фараби и формирование нового интегрального мировоззрения. Коллективная монография / Под общ. ред. З.К. Шаукеновой – Алматы: ИФПР КН МОН РК, 2012. – 323 с.

УДК 94.054

**РЕГИОНАЛИЗАЦИЯ ВОСТОЧНОЙ АЗИИ И ЕЕ МОДЕЛИ.
АССОЦИАЦИЯ ГОСУДАРСТВ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ АЗИИ, АСЕАН**

Бакиева Жыпара

студентка группы РВ-1-17, Ошский Государственный Университет
факультет международных отношений по направлению «Регионоведение»

Научный руководитель: Адылбек У.Н., старший преподаватель,
Ошский Государственный Университет

Аннотация: В данной статье рассматривается состояние торгово-инвестиционного сотрудничества между АСЕАН и странами-партнерами в зонах свободной торговли, а также история его развития. Изучать этот регион в мировой политике и экономике очень сложно. Потому что Ассоциация государств Юго-Восточной Азии (АСЕАН) - это эффективная организация в мире.

Ключевые слова: Ассоциация государств Юго-Восточной Азии, история, политика, экономика

Abstract: This article examines the state of trade and investment cooperation between ASEAN and partner countries in free trade zones, as well as the history of its development. It is very difficult to study this region in world politics and economy. Because the Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) is an effective organization in the world.

Key words: Association of Southeast Asian Nations, history, politic, economy

Юго-Восточная Азия сегодня - один из наиболее, динамично развивающихся регионов мира, вес и влияние которого все время возрастает. В немалой степени это связано с тем, что страны этого региона объединены в одну из наиболее успешных региональных организаций в мире - Ассоциацию стран Юго-Восточной Азии (АСЕАН).